

Dürli ýaşly toparlarda köpçülikleýin gatnaşyklary terbiýelemek häzirki zaman pedagogikasynyň we psihologiýasynyň iň ähmiýetli ugurlarynyň biridir. Adamzat jemgyýetiniň esasy düzýän özara düşünişmek we hyzmatdaşlyk endikleri hut çagalyk döwründen başlap kemala gelýär. Bu amal diňe bir deň-duşlar bilen däl, eýsem dürli ýaşdaky nesilleriň arasyndaky gatnaşyklaryň dogry ýola goýulmagy arkaly şahsyýetiň kämilleşmegine itergi berýär.

Her bir ýaş tapgyrynyň özüne mahsus psihologik aýratynlyklarynyň bolmagy terbiýeçiden we mugallymdan çemeleşmeleriň dürli-dürli bolmagyny talap edýär. Mekdep ýaşyna çenli çagalarda köpçülikleýin gatnaşyklar esasan oýun üsti bilen amala aşyrylýar. Bu döwürde çaganyň “men” diýen düşünjesi “biz” diýen düşünjä öwürlip başlaýar. Kiçi ýaşly çagalarda paýlaşmak, gezekleşmek we bilelikde hereket etmek ýaly endikler terbiýelenende, olarda jemgyýetçilik jogapkärçiliginiň ilkinji düýbi tutulýar. Uly ýaşly çagalaryň kiçilere kömek etmegi ýa-da öz gezeginde kiçileriň ululardan nusga almagy, köpçülikleýin gatnaşyklaryň iň netijeli guraldyrydyr. Şeýle şertlerde çagalar birek-birege hormat goýmagy we goldaw bermegi durmuş kadasy hökmünde kabul edýärler.

Mekdep ýyllarynda bolsa köpçülikleýin gatnaşyklar has çylşyrymlaşyp, toparlaýyn işjeňlige we umumy bähbitlere esaslanýar. Ýetginjeklik döwründe şahsyýetiň özüni tanatmak we jemgyýetde orun tapmak islegi artýar. Bu tapgyrda mugallymlaryň we ene-atalaryň wezipesi, ýaşlaryň arasyndaky bäsleşigi sagdyn ugra gönükdirmekdir. Toparlaýyn taslamalar, sport ýaryşlary we medeni çäreler ýaşlaryň arasynda agzybirligi berkidýär. Gatnaşyklaryň dogry terbiýelenmegi, geljekde şahsyýetiň islendik köpçülikleýin gurşawda özüni erkin duýmagyna, dawa-jenjelleri parahatçylykly çözmegine we umumy maksada hyzmat etmegine mümkinçilik berýär.

Netijede, dürli ýaşly toparlarda köpçülikleýin gatnaşyklaryň medeniýeti, jemgyýetiň bitewüligini üpjün edýän esasy güýçdür. Maşgaladan başlap, bilim ojaklaryna çenli dowam edýän bu terbiýeçilik işi adamyň diňe bir öz bähbidini däl, eýsem töweregindäkileriň hem isleglerini göz önünde tutmagyny öwredýär. Özara sylag-hormata esaslanýan gatnaşyklar, kämil we agzybir jemgyýetiň binýadyny berkidýär. Şonuň üçin hem nesilleriň arasyndaky arabaglanyşygy we köpçülikleýin işjeňligi ösdürmek her bir terbiýeçiniň we döwletiň önünde duran möhüm wezipeleriň biri bolup galýar.

**Aýgül RAHMANOWA,
Seýitnazar Seýdi adyndaky TDMI-niň pedagogika fakultetiniň 1-nji ýyl talyby.**